

Vasile Postolachi

„...iar numele Fecioarei era Maria”

**MAICA DOMNULUI
DIN PERSPECTIVĂ INTERRELIGIOASĂ**

DOXOLOGIA
Iași, 2024

CUPRINS

<i>Abrevieri</i>	9
<i>Mulțumiri</i>	11
<i>Prefață</i> (Pr. prof. dr. Petre Semen)	17
INTRODUCERE	21
I. Profeții și prefigurări ale Maicii Domnului în Vechiul Testament și în lumea păgână precreștină	29
I.1 Planul veșnic al Întropării ca fundament al profețiilor cu privire la Maica Domnului	32
I.2. Planul veșnic al Întropării ca fundament al profețiilor și prefigurărilor imperfecte ale Maicii Domnului în lumea păgână	37
I.2.1. Maica Domnului în profețiile Sibilelor	48
I.3. Planul veșnic al Întropării ca fundament al profețiilor despre Maica Domnului în Vechiul Testament. Profeții vechitestamentare despre <i>Mama lui Mesia</i>	57
I.4 Profeții directe din Vechiul Testament, referitoare la Maica Domnului (Fc. 3, 15; Is. 7, 14; Mih. 5, 2)	59
I.4.1. Protoevanghelia (Fc. 3, 15)	59
I.4.1.1. Analiza textuală	60
I.4.1.2. Interpretarea mariologică a textului	64
I.4.1.3. Maica Domnului – Noua Evă	72
I.4.2. Fecioara, Mama lui Emanuel (Is. 7, 14)	104
I.4.2.1. Contextul rostirii profeției	105
I.4.2.2. Analiza exegetică a textului	106
I.4.2.3. Interpretarea mesianico-mariologică a textului	112
I.4.3. Femeia care naște în Betleem (Mih. 5, 1-2)	121

II. Fecioara Maria în paginile Noului Testament	129
II.1. „...iar numele Fecioarei era Maria” (Lc. 1, 27). Posibilele semnificații ale numelui Maicii Domnului	132
II.2. <i>Mama lui Mesia</i> în Evanghelia după Matei	138
II.2.1. Fecioara Maria în genealogia Mântuitorului. Originile davidice ale Fecioarei Maria	139
II.2.2. Zămisirea feciorelnică și nașterea lui Hristos din Fecioara Maria, în viziunea Sfântului Evanghelist Matei	150
II.2.3. <i>Cealaltă Marie</i> (Mt. 28, 1), Maica Domnului ca martoră a Învierii Domnului. Paralela Nașterea feciorelnică – Mormântul Domnului	157
II.3. Fecioara Maria – model de credință în scrierile Sfântului Luca ...	168
II.3.1. Fecioara Maria și evenimentul Bunevestiri	168
II.3.2. Vizita Preacuratei la Elisabeta și Magnificatul Fecioarei ..	201
II.3.3. Fecioara Maria în taina Nașterii Domnului și a prezentării Domnului la Templu. Sabia profețită de Simeon	234
II.3.4. Glasul femeii din popor care o laudă pe Fecioara (Lc. 11, 25-27) – începutul împlinirii profeției Fecioarei (Lc. 1, 48)	239
II.4. Fecioara Maria, Maica Domnului în scrierile ioaneice	242
II.4.1. Lectura la singular a versetelor 12-13 ale capitolului I din Evanghelia și implicațiile ei mariologice	242
II.4.2. Mijlocirea Maicii Domnului în viziunea Sfântului Ioan: Nunta din Cana Galileei (In 2, 1-11)	251
II.4.3. Fecioara Maria lângă Crucea Domnului Iisus (In 19, 25-27)	262
II.4.4. Femeia din Apocalipsă 12,1-4 – interpretarea ei mariologică	273
II.5. Galateni 4,4 – începutul mariologiei	286
II.6. Pururea fecioria Maicii Domnului în paginile Noului Testament – scurtă perspectivă patristică	296
III. Fecioara Maria în Islam și în Iudaism	311
III.1. Islamul și creștinismul, scurtă incursiune	312
III.2. Fecioara Maria în Coran	317
III.2.1. Izvoarele învățaturii despre Maica Domnului și Mântuitorul din Coran	318
III.2.2. <i>Nașterea Fecioarei Maria</i> potrivit Coranului	321
III.2.3. Ducerea Fecioarei Maria la templu	326

III.2.4. Buna Vestire	327
III.2.5. Nașterea Profetului Iisus	330
III.2.6. Calomnia Fecioarei Maria și apărarea ei	332
III.2.7. Portretul moral al Fecioarei Maria potrivit Coranului	335
III. 3. Fecioara Maria în tradiția musulmană	340
III.3.1 Fecioara Maria în <i>Sunna</i> , în <i>Hadituri</i> și în <i>mistica musulmană</i>	340
III.3.2 Fecioara Maria <i>Profetesă</i> (?) în Islam	353
III.3.3 Fecioara Maria în <i>evlavia musulmană</i>	356
III.4 Fecioara Maria în disputele creștino-musulmane de-a lungul secolelor	368
III.4.1 Dumnezeuirea lui Hristos – <i>măr al discordiei</i> între creștini și musulmani. Portretul moral al <i>Profetului Iisus</i> în Islam ...	368
III.4.2 Fecioara Maria în disputele creștino-musulmane	372
III.5. Fecioara Maria în Iudaism	379
III.5.1 Fecioara Maria în scrierile unor autori iudaici	379
III.6 Fecioara Maria – posibilă punte de dialog între religiile monoteiste	400
CONCLUZII	405
<i>Bibliografie</i>	409

Mulțumiri

Când bei apă, amintește-ți de izvor, ne spune un vechi proverb chinez. În aceste momente în care sufletul îmi este plin de emoție și bucurie, când, cu sfioase și tremurânde mâini, aduc această lucrare la picioarele Preacuratei Fecioare Maria, sufletul meu nu ar putea să facă aceasta fără a fi plin și de recunoștință, știute fiind cuvintele marelui Seneca: „Nimic nu este mai onorabil decât o inimă recunoscătoare”. Cum aș putea, mergând pe logica proverbului de mai sus, să beau apă (adică să prezint această lucrare) fără să îmi amintesc de izvor (adică să îmi arăt recunoștința față de toți aceia care, prin vorbe și prin fapte, m-au ajutat să ajung până aici)? Oare ar fi bucuria acestei clipe deplină fără a-i aminti pe cei care au făcut posibilă această bucurie? În cele ce urmează îi voi aminti pe scurt pe toți aceia care, prin cuvinte și prin fapte, m-au ajutat să ajung aici și să trăiesc acest moment.

Aduc mulțumire și slavă Preabunului Dumnezeu, Cel în Treime slăvit, care neîncetat și-a revărsat mila Lui spre mine, neținând cont de vrednicia sau nevrednicia mea și m-a ajutat prin oamenii Lui să ajung în această zi unică. Neîncetate mulțumiri aduc Acelei Fecioare căreia îi este închinată această teză, Preacuratei Fecioare Maria, care din pruncie și până în acest ceas mi-a fost alături ca o Preadulce Mamă, chiar și în cele mai întunecate momente ale vieții mele. Iar ca să vă convingeți de acest lucru, gândiți-vă doar atât: teza mea închinată Maicii Domnului a fost scrisă „întâmplător” în biblioteca Facultății de Teologie Romano-Catolică din Vitoria Gasteiz, orașul „întâmplător” *de la Virgen Blanca* (Fecioarei Maria cea Albă). Spun și eu din tot sufletul cu sfântul Ioan Damaschin: „Dulce, dulce este băutura de vin, dar ce este mai dulce decât Maica Domnului meu? Aceasta mintea toată mi-a răpit”.

Sincere mulțumiri aduc și bunilor mei părinți, Mihai și Verona, care cu dragostea, răbdarea și încurajările lor m-au ajutat să răzbat toate ispitele ivite în viață și în acest drum al redactării tezei de doctorat. Mulțumiri

sincere și fraților și surorilor, cumnaților, cumnatelor mele din Spania și din România care m-au încurajat mereu, ajutându-mă enorm prin cuvânt și faptă. Aceștia îi alătur și pe bunii mei frați: Nenișcă Andrei Constantin, prietenul meu de proiecte sociale, și Sarafim Răzvan-Gabriel, prietenul meu de proiecte școlare, care, mai ales în momentele de încercare, m-au încurajat și prin prietenia lor sinceră au arătat cât de adevărate sunt cuvintele lui Isus Sirah: „Prietenul credincios este acoperământ tare și cel ce l-a aflat pe el, a aflat o comoară. Prietenul credincios este leacul vieții” (Is. Sir. 6, 14, 16).

Aduc, de asemenea, sincere mulțumiri Spaniei, Țării Bascilor și, mai concret, Parohiei „Sfinții Doctori fără de arginți Cosma și Damian” din Vitoria Gasteiz, unde pe parcursul celor trei ani de studii doctorale am fost cu trei stagii de practică Erasmus, iar părintele paroh de acolo, Pr. Dr. Radu Sorin Ursu (căruia îi și mulțumesc pe această cale) m-a ajutat cu prețioase sfaturi referitoare la elaborarea unei teze de doctorat și m-a pus în legătură cu cea mai prețioasă sursă de bibliografie a acestei lucrări: Facultatea de Teologie Romano-Catolică din Vitoria Gasteiz. Mulțumesc în primul rând P.S. Timotei, Episcopul Spaniei și Portugaliei, care mi-a dat binecuvântarea de a desfășura stagiul de practică Erasmus la Parohia „Sfinții Doctori fără de arginți Cosma și Damian” din Vitoria Gasteiz. Mulțumesc P.S. Juan Carlos Elizalde, Episcopul Romano-Catolic de Vitoria Gasteiz, care a dat binecuvântarea de a locui pe toate perioadele de stagiul Erasmus în căminul Facultății de Teologie din Vitoria Gasteiz. Mulțumesc, de asemenea, Pr. Prof. Dr. Luis Maria Goicoechea Buruchaga, rectorul facultății, și Pr. Prof. Dr. Carlos Garcia Llata (Mariologie) pentru primirea călduroasă pe parcursul celor 3 ani, dar și dnei Amaya Gallego, bibliotecara care cu multă răbdare și cu amabilitate m-a ajutat în procurarea materialului bibliografic necesar în întocmirea tezei. Câteva mulțumiri aparte aș dori să aduc și Pr. Prof. Dr. Jose Antonio Badiola, decanul facultății, care nu doar că m-a ajutat în ceea ce privește elaborarea acestei teze, ci și a participat cu mult entuziasm și implicare în susținerea proiectului meu de suflet, *Cartea unește inimi*. Sfinția sa și-ar fi dorit să fie prezent astăzi aici, dar din păcate pandemia de Coronavirus a împiedicat acest lucru. Același lucru mi l-am dorit și eu, însă profit de această cale și reiterez invitația pentru o perioadă când situația ne va permite. Vitoria Gasteiz dimpreună cu acești oameni vor rămâne mereu în inima mea, pentru că, fără să exagerez, teza „...iar numele Fecioarei era Maria”. *Maica Domnului*

din perspectivă interreligioasă, a luat naștere în acest oraș, supranumit („întâmplător”) *la ciudad de la Virgen Blanca*.

Alese mulțumiri și părintelui coordonator Petre Semen, care cu multă răbdare m-a îndrumat spre a duce la bun sfârșit această lucrare. Nu pot să nu îl amintesc aici și pe celălalt părinte coordonator care, între timp, a trecut la Domnul, Pr. Achimescu Nicolae, care cu atâta entuziasm și bucurie aștepta această susținere. Sper că preabuna Fecioară va rânduî în așa fel astăzi încât părintele să ne fie alături cu sufletul. De asemenea, aduc mulțumiri dragilor mei colegi de la Școala Gimnazială nr. 1 Rădăuți-Prut, de la Școala Gimnazială „Dimitrie Brândză” Viișoara și de la Seminarul Teologic Liceal Ortodox „Sfântul Ioan Iacob” din Dorohoi și scumpulor prieteni (elevi și profesori) de la Liceul Teoretic Lipcani din Basarabia, care de la începutul acestui doctorat și până astăzi m-au susținut cu vorba și cu fapta. Tuturor acestora le spun din suflet, un sincer MULȚUMESC!

12 decembrie,
Sărbătoarea Fecioarei de Guadalupe (în Biserica Romano-Catolică)

Agradecimientos

Cuando bebas agua, recuerda la fuente, nos dice un proverbio chino. En estos momentos en cual mi alma está llena de emoción y alegría, cuando con tímidas y nerviosas manos pongo esta tesis a los pies de la Purísima Virgen María; mi alma no podría hacer esto sin estar lleno de gratitud, sabiendo las palabras del gran filósofo Seneca: *“Nada es más honorable que un corazón agradecido*. Entonces, siguiendo con la lógica del proverbio, ¿cómo podría beber agua (o sea, presentar este trabajo) sin recordar la fuente (o sea, sin mostrar gratitud a todos los que con palabras y hechos me han ayudado llegar hasta aquí)? ¿Acaso sería completa la alegría de este momento sin recordar a los que la han hecho posible? Lo siguiente que voy hacer es darle gracias a todos los que me han aportado su granito de arena para llegar hasta aquí y vivir este momento.

Doy gracias y gloria a Dios en Trinidad glorificado cual incesante ha derramado Su misericordia hacia mí, sin tener cuenta de mi dignidad o indignidad y me ha ayudado a través de su gente a llegar a este día único.

Prefață

Pr. prof. dr. Petre Semen

Se știe bine că în cultul nostru creștin ortodox, după Persoanele Preasfinte Treimi, Sfânta Fecioară Maria ocupă un loc central, așa încât, rugăciunile adresate ei nu lipsesc de pe buzele niciunui credincios ortodox practicant. Și cu toate acestea, nu lipsesc nici dintre aceia care se autodefinesc creștini, dar îi contestă Maicii Domnului calitatea de mijlocitoare a creștinilor, plecând de la cuvintele Apostolului Pavel care zice: *căci nu e decât un singur Dumnezeu, după cum nu există decât un Mijlocitor între Dumnezeu și oameni, Iisus Hristos; Omul care S-a dăruit ca răscumpărare pentru toți* (I Tim. 2, 5-6), dar rolul maternal al Mariei cu privire la oameni nu umbrește și nu diminuează cu ceva mijlocirea lui Hristos care este de o cu totul altă natură, putere și calitate. Dacă Hristos- Domnul mijlocește la Dumnezeu, Sfânta Fecioară mijlocește pentru noi doar la Hristos, pe lângă Care are o foarte mare îndrăzneală, fiindcă așa cum a suferit cu Fiul ei care pătimea pe Cruce, tot așa continuă să sufere, dar la un alt nivel și dimensiune, pentru oamenii pe care-i vede ca pe niște frați ai Fiului său. Nu o poate obliga nimeni să își asume rolul de intercesoare, decât numai iubirea-i maternă care o face să fie atentă la frații spirituali ai Fiului ei, ce nu și-au finalizat încă pelerinajul în această lume în care sunt atât de expuși pericolelor de a cădea în păcat, primejduindu-și astfel mântuirea sufletului.

Biserica noastră o mai cinstește pe Sfânta Fecioară Maria și pentru că este așa cum spune și Sfântul Ambrozie, modelul suprem de credință, de smerenie, de dragoste și de unire perfectă cu Hristos- Domnul. Se mai știe că după Sinodul de la Efes, cinstirea creștinilor față de Maica Domnului s-a amplificat și generalizat în lumea creștină. De asemenea cultul ei s-a diversificat mai cu seamă după ce Biserica a realizat că s-a împlinit și se împlinesc încă sub ochii fiilor ei cuvintele profetice rostite de ea la vestea cea mare și bună adusă ei de Arhanghelul Gavriil: *, de acum toate generațiile*

mă vor numi cea fericită căci Cel Atotputernic a făcut mari lucruri cu mine (Lc. 1, 48).

Lucrarea domnului profesor Vasile Postolachi, „...iar numele Fecioarei era Maria”. Maica Domnului din perspectivă interreligioasă dorește a fi o aprofundare a acestei profeții făcute de însăși Sfânta Fecioară. Ea se împarte în trei capitole mari.

Prima parte este dedicată profețiilor despre Sfânta Fecioară Maria și prefigurărilor persoanei sale în textele profetice ale Primului Testament cu o analiză riguroasă a textelor cu evidente tente mesianice. Găsim că punctul forte al acestei părți îl constituie analiza pertinentă, bazată pe o bogată bibliografie patristică și modernă cu privire la exegeza textelor mesianice și cu raportare clară la Sfânta Fecioară Maria, mai exact cele din cărțile: Facere 3, 15; Is. 7, 14; 8, 8 și Mih. 5, 1-2. Un spațiu destul de generos este dedicat binecunoscutei tipologii (Eva- Fecioara Maria), conform căreia, un text biblic își poate găsi corespondentul și împlinirea pe mai multe planuri și etape ale istoriei mântuirii.

Partea a doua cu titlul *Fecioara Maria în paginile Noului Testament* este dedicată analizei și comentariilor textelor de bază care dau mărturie despre Fecioara Maria ca persoană istorică născută, ca și Fiul ei, în sânul poporului biblic, după care continuă cu scrierile pauline și cu cartea Revelației (Apocalipsei) la care se raportează majoritatea Sfinților Părinți ai Bisericii în scrierile lor cu caracter omiletico-catehetic adresate în primul rând credincioșilor vremii lor. Aici autorul își focusează tot demersul pe calitatea de mijlocitoare a Sfintei Fecioare Maria, mai cu seamă pe cei săraci care celebrau o nuntă în Cana Galileei (In 2). Acel moment constituie în sine două momente cruciale privind învățătura Bisericii despre Iisus și Maica Sa. Astfel dacă pentru Iisus acel moment a constituit începutul minunilor și al lucrării Sale publice, pentru Sfânta Fecioară este începutul actului de mijlocire, demonstrându-se prin aceasta că nici prin lucrare, ea nu vrea să fie despărțită de Fiul ei. În concluzia acestui capitol, candidatul mai precizează că Noul Testament se deschide prin acel *Da* al Fecioarei, așteptat de veacuri. Nu cred că greșim afirmând că prin acel *Da* al Fecioarei este de fapt acceptul întregii omeniri ca Hristos să se întrupeze pentru a o salva din moartea veșnică.

Ultimul capitol este dedicat viziunilor musulmane și iudaice cu privire la Fecioara Maria. Subliniem că pentru noi creștinii preacinstirea acordată Maicii Domnului de către unii credincioși care nu aparțin Bisericii nu sporește cu nimic din faptul că apare de multe ori în scrierile coranice,

sau în comentariile la acestea, căci se știe bine despre Coran că a apărut destul de târziu și este foarte tributar scrierilor nou testamentare și preponderent apocrifelor creștine. Autorul consideră că cinstirea Sfintei Fecioare de către unii musulmani poate constitui un punct de inițiere al dialogului dintre creștini și musulmani.

Așa cum o spune în introducere, lucrarea are un caracter interdisciplinar îmbinând elemente exegetice, omiletice, liturgice și biblice, după cum o atestă bogata bibliografie explorată, încât considerăm că prin aceasta autorul oferă un bun instrument de lucru pentru cele patru domenii ale Teologiei.

Valoarea și caracterul științific al lucrării sunt evidente. Acest fapt este probat de autor și prin aceea că se fundamentează pe 633 de surse bibliografice care se axează direct pe subiectul abordat, selectată cu multă acivie din literatura de specialitate a domeniilor de interes. Bibliografia este intens utilizată pe parcursul prezentării proiectului printr-un număr de 1254 de note critice iar stilul este unul clar, cursiv și mai ales la nivel academic.

Referitor la aceste aspecte mai adăugăm că autorul a avut mai multe deplasări în Spania unde pe lângă munca fizică s-a ocupat și de cercetare, după ce și-a însușit limba spaniolă ca să poată avea acces la studiile și articolele de interes publicate în Spania și nu numai. De asemenea, autorul s-a remarcat ca un profesor de Religie de excepție implicându-se cu multe jertfe în educarea și sprijinirea copiilor cu posibilități materiale reduse iar la momentul de față, împreună cu un prieten de al său, domnul antreprenor Nenișcă Andrei derulează proiectul *Masa Bucuriei*, destinat ajutorării persoanelor vârstnice și copiilor fără posibilități, proiect pe care cei doi prieteni l-au închinat Sfintei Fecioare.

În concluzie, în lucrarea de față autorul își propune să justifice pregnant și cu solide argumente biblice și omiletice preacinstirea Maicii Domnului în cele două mari Biserici istorice și totodată trece de barierele creștine dorind să exploreze aspectele mariologice din celelalte două mari religii monoteiste (Islam și Iudaism), încercând să contureze o posibilă punte de dialog între religiile avraamice pornind de la Fecioara Maria.

INTRODUCERE

De-a lungul veacurilor, de la începutul lumii și până astăzi și de astăzi și până la sfârșitul ei, au fost și vor fi împărați străluciți, demnitari cu renume, oameni faimoși care s-au bucurat în această lume de bogății și faimă, însă pe care negura timpului i-a acoperit cu uitarea, așa încât viața, faptele sau numele lor au fost șterse din memoria urmașilor lor. În mod paradoxal, chipul unei smerite copile din umilul Nazaret al Galileii, va ocupa peste veacuri cea mai mare cinste în cer și pe pământ, după Dumnezeu. Între puținele ei cuvinte transpuse în scris de Sfânta Scriptură se numără și o scurtă, dar cuprinzătoare profeție: „Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile” (Lc. 1, 48). Dacă aceste mărețe cuvinte ar fi fost rodul unei aroganțe omenești, atunci secolele viitoare i-ar fi vădit minciuna; dacă însă, trecând peste 2000 de ani de atunci, Fecioara Maria este neîncetat laudată în toate limbile pământului, atunci cu adevărat aceste cuvinte au fost inspirate de Dumnezeu, al Căruia cuvânt rămâne în veac (cf. I Pt. 1, 25). Dacă acele cuvinte ar fi fost simple cuvinte omenești, atunci ele ar fi fost dezmințite chiar după moartea acelei tinere, iar cuvintele nu ar mai fi ajuns până astăzi, ci s-ar fi pierdut în negura timpului, la fel ca și persoana care le-a rostit.

Pe de altă parte, cine se gândea atunci că acea tânără din satul Nazaret, învăluită în smerenie, se va bucura peste veacuri de o slavă mai mare decât a împărătesei de la Roma care se bucura atunci de o mare slavă omenească? Raționamentul acestui paradox este unul cât se poate de simplu și a fost afirmat de Însuși Mântuitorul Hristos: „Oricine se înalță pe sine va fi smerit și oricine se smerește pe sine va fi înălțat” (Lc. 14, 11; 18, 14). Pornind de la acest raționament, Sfântul Iacov de Sarug explica: „Smerit a fost Moise, înainte-văzător între oameni și Domnul i s-a descoperit în munte. De asemenea, smerenia s-a arătat în Avraam pentru că, fiind drept, s-a numit pe sine: «praf și pământ» (cf. Fc. 18, 27). În smerenia

sa, Ioan se declara pe sine ca fiind nevrednic să dezlege încălțăminteza Mirelui, Domnului său. Au plăcut prin smerenie între toate neamurile toți bărbații străluciți, pentru că aceasta este calea împărătească prin care omul se apropie de Dumnezeu. Dar nimeni din lume nu s-a smerit precum Maria și aceasta se deduce din faptul că nimeni nu a fost slăvit precum ea. În măsura smereniei, Dumnezeu dăruiește slava: pe ea a făcut-o Mama Lui, cine se poate compara cu ea în smerenie?”¹.

Pornind de la aceste scurte considerente, se pot contura cele două mari ipoteze ale cercetării, și anume că luând parte activ la întruparea Mântuitorului, Fecioara Maria face parte din planul lui Dumnezeu cu privire la Întrupare, care se concretizează, în timp, prin profețiile și prefigurările cu privire la Maica Domnului. Cea de-a doua ipoteză de cercetare este modul minunat în care peste veacuri profeția umilei Fecioare din Galileea („iată de acum mă vor fericii toate neamurile” - Lc. 1, 48) se împlinește, ecoul ei punându-și amprenta și asupra celorlalte două mari religii monoteiste: Islamul și Iudaismul.

Alegerea temei: „...iar numele Fecioarei era Maria”. Maica Domnului din perspectivă interreligioasă, a fost influențată de către mai mulți factori, atât de ordin subiectiv cât și obiectiv.

Din punct de vedere subiectiv, lucrarea „...iar numele Fecioarei era Maria”. Maica Domnului din perspectivă interreligioasă vine ca un gest de umilă recunoștință pentru bunătatea pe care Preacurata Fecioară mi-a arătat-o pe parcursul vieții. În aceeași ordine de idei, s-au întrecut în mii de pagini de elogii aduse ei, de la simpli oameni și până la mari Sfinți, și asta pentru că, după Dumnezeu, nimeni nu ne este mai drag decât Maica Domnului. „Căci fără îndoială, spune Sfântul Ioan Damaschin, e dulce, dulce e băutura de vin și gustoasă mâncarea de pâine, dar ce este mai dulce decât Maica Dumnezeului meu? Aceasta mintea mi-a răpit și limba tot aceasta mi-a prădat-o, pe dânsa și în somn și treaz o am în minte”².

Din punct de vedere obiectiv, lucrarea își propune să trateze sistematic un subiect abordat doar în treacăt în teologia ortodoxă, și anume

¹ Sfântul Iacov de Sarug, *Omeliile I, Sulla beata Vergine Genitrice di Dio Maria*, 105-116, în vol. Costantino Vona, *Omeliile mariologice di S. Giacomo di Sarug*, Facultas Theologica Pontificii Athenaei Lateranensis, Romae, 1953, p. 119.

² Sfântul Ioan Damaschin, *Al treilea cuvânt la Praznicul Adormirii Stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoarea*, 1, în *Cuvântări de sărbători împărătești, la sărbători ale Maicii Domnului și la Sfinți*, trad. Pr. Dr. Gabriel Mândrilă și Laura Mândrilă, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2010, p. 285.

mariologia biblică, subiect care ar trebui să ne fie punct comun de dialog cu celelalte confesiuni creștine și în mod special cu Biserica Romano-Catolică. Un alt scop al acestei teze este să evalueze viziunea celorlalte două religii monoteiste cu privire la Fecioara-Mamă care a fost de origine iudaică, din casa lui David, și care este privită ca un model de credință în Dumnezeu pentru orice musulman.

Un element esențial, care trebuie precizat încă de la început, este faptul că lucrarea nu își propune să facă o paralelă între Dumnezeu-Omul și Preacurata Lui Maică, ci pornește de la rolul Preacuratei în Taina Întrupării. Întrucât Fecioara Maria este parte integrantă și activă în taina Întrupării, care este „taina cea din veci ascunsă” (Col. 1, 26), profețiile vechitamentare vor face referire și la Maica Domnului și din aceste considerente putem găsi analogii în chip imperfect, incomplet și deformat cu privire la taina Maicii lui Dumnezeu și în lumea păgână.

În ceea ce privește stadiul actual al cercetării în domeniu, putem spune că, deși despre Fecioara Maria s-a scris și se scrie foarte mult în teologia ortodoxă, totuși partea biblică a mariologiei nu a fost aprofundată îndeajuns în teologia ortodoxă românească. Există articole mai vechi și mai noi care au abordat prezența Maicii Domnului în Sfânta Scriptură (Diac. Emilian Cornițescu, *Temeiuri ale preacinstirii Maicii Domnului în Vechiul Testament*, în „Ortodoxia”, nr. 3, 1980; Pr. Prof. Dr. Petre Semen, *Despre cinstirea Maicii Domnului*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 4, 1988; Pr. Prof. Dr. Mihai Vizitiu, *Învățătură despre Maica Domnului în Sfânta Scriptură*, în „Studii Teologice”, nr. 3-4, 1978; Pr. Drd. Ioan Sprâncenatu, *Învățătură ortodoxă despre Maica Domnului*, în „Revista Ortodoxă”, nr. 3, 2015) și de asemenea și cărți au amintit fugitiv despre Fecioara Maria în Sfânta Scriptură (Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Șapte tâlcuiri biblice despre Maica Domnului*, Ed. Christiana, București, 1996; Pr. Prof. Dr. Marius Țepelea, *Mariologia primelor trei secole creștine*, Ed. Emia, Deva, 2004; Pr. Dr. Corneliu Mihail Militaru, *Învățătura despre Maica Domnului până la Sinodul de la Efes*, Ed. Emia, Deva, 2006). Nu același lucru se poate spune despre teologia romano-catolică în care abundă lucrări cu privire la mariologia biblică. Între acestea amintim: *Maria, etudes sur la Sainte Vierge*, sous la direction: D' Hubert du Manoir, Paris, 1949, vol. I (deși este veche, este de o mare importanță pentru mariologie); Jose Garcia Paredes, *Mariologia*, Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1995; *Nuevo Diccionario de Mariologia*, directores S. De Fiores, S. Meo, Eliseo Touron, trad. en castellano por A. Ortiz Garcia, E. Requena Calvo y J. M. Corzo, Ed. San Pablo, Madrid, 2001; John Mc. Hugh,

I

PROFEȚII ȘI PREFIGURĂRI ALE MAICII DOMNULUI ÎN VECHIUL TESTAMENT ȘI ÎN LUMEA PĂGÂNĂ PRECREȘTINĂ

„Când un împărat, spune Fray Jose de Jesus Maria, vrea să realizeze o operă grandioasă sau vreo lucrare însemnată, în care să își arate puterea și strălucirea sa, cu multă vreme înainte de a o realiza, își arată intențiile sale regatului său prin diverse căi... În același mod a procedat și Dumnezeu cu oamenii cu privire la promisiunile despre Fecioara Maria, la tipurile și imaginile despre ea: că având de gând din eternitate să realizeze în ea un Edificiu grandios și o Operă demnă de toată măreția Sa, a început încă de la începutul lumii să o schițeze”¹.

E suficientă, însă, o astfel de imagine pentru a afirma că Vechiul Testament vorbește sau profetește despre aceea care avea să fie Mamă a lui Mesia? Se poate vorbi despre Mama lui Mesia în paginile Vechiului Testament?

Încă din primele veacuri creștine, răspunsul Bisericii, pornind de la mărturia Evanghelistului Matei care vede în Fecioara Maria o împlinire a profeției lui Is. 7, 14 (cf. Mt. 1, 23), a fost indubitabil unul afirmativ. Astfel, Sfinții Părinți încă din primele trei secole vorbesc de profeții referitoare la Fecioara Maria, toate fiind puse în legătură cu rolul ei în Nașterea Mântuitorului. Un exemplu în acest sens este profeția de la Is. 11, 1: „O Mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un Lăstar din rădăcinile lui va da”, căreia Sfântul Irineu al Lyonului (sec. II) îi dă o interpretare mariologică: „Prin aceste cuvinte, Isaia zice că El (Hristos) Se va naște

¹ Fr. Jose de Jesus Maria, *Historia de la Vida y Excelencia de la Sacratísima Virgen Maria*, apud. P. Nazario Perez, *Mariologia popular*, Gerper, Valladolid, 1949, p. 33.

din cea care aparține neamului lui David și al lui Avraam. Căci Iesei descindea din Avraam și era tatăl lui David, iar Fecioara care L-a zămislit pe Hristos era din acest neam, ea era deci toiagul (mlădița). Prin *floare* (*Lăstar*) se înțelege trupul Lui, Care a crescut prin puterea Duhului². Un alt exemplu elocvent este apocrifa *Faptele lui Petru*, care a fost redactată în zorii secolului al II-lea și care oglindește faptul că Fecioara Maria a fost profetită de către prorocii Vechiului Testament. În disputa sa cu ereticul Simon Magul, Sfântul Apostol Petru aduce o mulțime de texte profetice, biblice și apocrife în sprijinul nașterii Mântuitorului din Fecioara Maria: „Și Simon (Magul) i-a zis: «Ai făcut greșeala să vorbești despre Iisus Nazarineanul, Fiul unui tâmplar, El Însuși un tâmplar, a Cărui familie era din Iudeea. Ascultă, Petru! Romanii înțeleg, nu sunt proști!» Și, întorcându-se spre popor, a zis: «Bărbați ai Romei, oare Dumnezeu S-a născut? A fost răstignit? Oricine are un învățător nu este Dumnezeu!» Și pe când vorbea el, mulți au răspuns: «Ai dreptate, Simon!» Și a spus Petru: «Blestemate să îți fie cuvintele spuse împotriva lui Hristos! Tu ai spus acestea, deși profetul spunea despre El: «Și neamul Lui cine Îl va spune?» (Is. 53, 8). Și alt profet a spus: «Și L-am văzut pe El și era fără chip și fără frumusețe» (Is. 53, 2). Și altul: «În zilele cele de pe urmă un Prunc Se va naște de la Duhul Sfânt și Mama Sa nu va cunoaște bărbat și nimeni nu va pretinde că Îi este tată». Și de asemenea a spus: «Ea a născut și nu a născut» (apocrifa lui Iezechiel). Și din nou: «Este prea puțin lucru pentru tine să mergi în luptă? Iată, Fecioara va zămisli în pânțec» (cf. Is. 7, 14). Și alt profet a spus în cinstea Tatălui: «noi nu am auzit glasul Lui și nici nu am văzut vreo moașă să vină» (cf. Înălțarea lui Isaia XI, 13). Alt profet a spus: «El vine nu din pânțelele unei femei ci coboară din locașul ceresc» (necunoscut) și «O Piatră a fost tăiată fără mâini și a distrus toate împărățiile» (cf. Dan. 2, 34). Și ce aș putea spune mai mult? Bărbați ai Romei, dacă voi ați cunoaște scrierile profetice, v-aș explica toate vouă»³.

Sfinții Părinți au mers mai departe, precizând că ea însăși, prin Fiul ei, devine așteptare a lumii: „Bucură-te, podoaba tuturor profeților și

² Sfântul Irineu de Lyon, *Demonstrația propovăduirii apostolice*, 59, trad. Ep. Irineu Pop-Bistrițeanul, Editura. Patmos, Cluj-Napoca, 2007, p. 78.

³ *The Acts of Peter*, XXIV, translated into English by J. K. Elliott, in vol. *The Apocryphal New Testament*, edited by J.K. Elliott, Oxford University Press, New York, 2005, pp. 416-417.

patriarhilor și vestirea planurilor tainice ale Înțelepciunii divine⁴, „bogăție a tainei celei din veac ascunse”⁵, „pe ea, Tatăl a rânduit-o mai înainte de veci, iar profeții în Duhul Sfânt au prorocit-o”⁶, „ea este numele cel din veac prorocit de către profeți”⁷, „ascultă, o, preaslăvită, zice îngerul, am venit să îți aduc veste bună despre lucruri ascunse de la începutul lumii... Cel Milostiv, vrând să împlinească planurile Sale din vechime, pentru bunătatea Sa, vrea să se facă om. Maternitatea ta va întrece orice înțelegere omenească”⁸, „zicându-ți: «Bucură-te, Maria» (Lc. 1, 28), îngerul îți aduce salutul Cerului, zicând apoi: «Cea plină de har» (Lc. 1, 28), declară iertată greșeala prin care cei născuți au fost depărtați de Dumnezeu... O, Fecioară binecuvântată, Fecioară aleasă și predestinată de Creatorul lumii”⁹.

Desigur, exemplele ar putea continua la nesfârșit, dar există vreun fundament biblic pentru acest optimism patristic? Principalul fundament biblic și de netăgăduit, pentru orice creștin, este Sfântul Evanghelist Matei care va afirma clar că Fecioara Maria este obiectul împlinirii unei profeții vechitestamentare: „Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul, prin prorocul care zice: «Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu!»” (Mt. 1, 22-23). Și nu doar atât! Este meritul unor teologi romano-catolici și chiar protestanți de a identifica faptul că Evangheliile copilăriei Mântuitorului (capitolele 1-2 din Sfintele Evanghelii după Matei și Luca), în care Maica Domnului este un personaj activ,

⁴ Sfântul Andrei Criteanu, *Homilia V - en la Anunciacion de la Santisima Madre de Dios y Señora nuestra*, trad. en castellano por Guillermo Pons, en vol., Andres de Creta, *Homilias marianas*, Ed. Ciudad Nueva, Madrid, 1995, p. 107.

⁵ Idem, *Homilia VI - en la Dormicion de nuestra Señora la Santisima Madre de Dios*, en op. cit., p. 165.

⁶ Sfântul Ioan Damaschin, *Întâiul cuvânt de laudă la Preacuvioasa Adormire a Preaslăvitei și Precinstitei și Binecuvântatei Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria*, în *Cuvântări de laudă la Adormirea Maicii Domnului*, trad. Parascheva Grigoriu, Ed. Sophia, București, 2008, p.36.

⁷ Idem, *Cuvânt la Buna Vestire*, în *Cuvântări la sărbători împărătești, la sărbători ale Maicii Domnului și la sfinți*, trad. Pr. Dr. Gabriel Mândrilă și Laura Mândrilă, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2010, p. 209.

⁸ Sfântul Gherman al Constantinopolului, *Homilia III - en la Fiesta de la Anunciacion de la Santisima Madre de Dios*, trad. en castellano por Guillermo Pons, en vol., *Homilias mariologicas*, Ed. Ciudad Nueva, Madrid, 1991, pp. 85, 86, 87.

⁹ Elefterie de Tournai, *Plegarias a la Virgen*, en Costante Berselli, Georges Gharib, *Alabanzas de nuestra Señora, de las Iglesias de Oriente y Occidente en el primer milenio*, trad. en castellano por Esther Sánchez Asiaín, Ed. Narcea, Madrid, 1987, p. 72.

au o formă midrașică. Midrașul (de la evreiescul *daras* - a cerceta, a investiga) este un comentariu rabinic al textelor biblice¹⁰, este o interpretare sau relecturare a Bibliei, care aplică și îi actualizează sensul într-o comunitate de credincioși din cadrul iudaismului¹¹.

Principiul fundamental pe care se bazează profețiile vechitesta-mentare referitoare la Maica Domnului este taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, care a fost hotărâtă mai înainte de a fi lumea și din care, negreșit, face parte și Fecioara Maria, după cum lasă Sfântul Apostol Pavel să se înțeleagă: „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie...” (Gal. 4,4). Cu alte cuvinte, Fiul lui Dumnezeu a venit în această lume la timpul hotărât de Dumnezeu, iar venirea Sa nu a fost oricum, ci dintr-o femeie care, fără îndoială, făcea parte din acest timp hotărât de El.

I.1 Planul veșnic al Întrupării ca fundament al profețiilor cu privire la Maica Domnului

Vechiul Testament vorbește clar de un plan veșnic al lui Dumnezeu, în baza căruia le-a pregătit pe toate, înainte ca acestea să ia ființă (Ps. 138, 16; Is. 14, 24; 37, 26; 46, 11): „Oare nu auzi tu? Din vremi străvechi am pregătit acestea, din veac le-am hotărât și acum le aduc la împlinire!” (Is. 37, 26).

În Noul Testament, Sfântul Apostol Pavel, vorbește de o alegere a creștinilor de către Dumnezeu mai înainte de a fi lumea (Ef. 1, 4). Desigur, predestinația de care vorbește Sfânta Scriptură nu trebuie înțeleasă în mod determinist. Deși Scriptura nu explică cum se împacă predestinarea cu libertatea umană, aceasta din urmă există. După cum spunea Rabi Hillel, contemporan cu Domnul Hristos: „totul e predestinat, dar omului i s-a dat liberul arbitru”¹².

¹⁰ Cf. Henri Lessetre, *Midrasch*, en *Dictionnaire de la Bible*, publié par F. Vigouroux, Letouzey et Ané, Editeurs, Paris, 1908, vol. IV, p. 1077 .

¹¹ Cf. Xabier Pikaza, „Midrash”, en *Diccionario de la Biblia, Historia y Palabra*, Ed. Verbo Divino, Estella, 2007, p. 640 .

¹² Rabi Hillel, MisPA 3, 24 apud. Jan de Fraine, Andre Lacocque, „Predestinacion”, en *Diccionario enciclopédico de la Biblia*, version castellano de Miguel Gallart, Ed. Herder, Barcelona, 1993, p. 1235.